

શ્રી દેદુનીલાલી બાળક મળો સીતારો

સ્તુતિ

કમલ વજ અરુ ગદાપતાકા, તોરણ અતિ મન ભાવે.
સુખદ વલ્લીશ્રી ધનુષ કે દક્ષિણ ચરણ ઉર લાવે,
ધજા અંકુશ અરુ મીન સુદર્શન આષદલ અતિ સુખરૂપ
કમલ, કુંભ, ચવશ્રી મહાપ્રભુજી કે વામ ચરણ મે અનુપ

શ્રી દક્ષિણ ચરણ “કમલ” પહેલું ચિન્હ

શ્રી મહાપ્રભુજીના દક્ષિણ ચરણમાં સૌથી પહેલું ચિહ્ન
કમલનું છે. કમલ ભગવાન આદિનારાયણની
નાભીમાંથી પ્રગાટ થયેલ છે અને કમલમાંથી બ્રહ્મા
પ્રગાટ થયા છે. બ્રહ્માએ સૂચિ પ્રગાટ કરી અને
શૈવી રીતે રસાત્મક આધિદૈવિક નિત્યલીલાધામ
મંબંધી સૂચિ, પ્રિયા પ્રિયતમ, શ્રી યમુનાજી, શ્રી
ગારીરાજી, કુંજ નિકુંજ, પશુ, પક્ષી વૃન્દાવન તથા
કોટાન કોટિ પ્રજભક્તોના યુથ શ્રી મહાપ્રભુજીના
ચરણ ચિન્હ કમલમાંથી પ્રગાટ થયા છે. આવા

કુમલમાં અનેક પરાગ છે તેવા આપશ્રીના કુમલ
ચિન્હમાં પણ અનંત પરાગ છે અને પ્રત્યેક
પરાગમાંથી શૃંગાર કલ્પદ્રુમ પ્રગટ થાય છે. શ્રી
મહાપ્રભુજીના ચરણ કુમલનું ધ્યાન કરવાથી ભક્તનું
હૃદય અત્યંત શુદ્ધ થઈ જય છે અને ભક્તના
હૃદયમાં શ્રી વલ્લભ બિરાજે છે અને ભક્તિરસ
મકરંદ પ્રગટ કરે છે અને તેનું પાન કરવા શ્રી
ઠાકોરજી ભક્તના હૃદયમાં આવી બિરાજે છે અને
મધુર રસાત્મક ભાવના ઉટારોટાર તરંગ રૂપ
મનોરથ પ્રગટ કરે છે. આનો અનુભવ કરીને
આગળ ઉપર ભક્ત અલોકિક સામર્થ્ય પ્રાપ્ત કરી
શકે છે. જેના કારણે સર્વાત્મભાવની પ્રાપ્તિ શતાં
જીવમાં દૈન્યતા પ્રાપ્ત થાય છે. ચરણકુમલ હૃદયમાં
બિરાજતા હોવાથી ભક્ત શ્રી મહાપ્રભુજીમાં તદ્રુપ
થઈ જતાં ભક્ત શ્રી વલ્લભની સમાનતાને પ્રાપ્ત
કરી લે છે. જેનાથી વ્યાપકત્વ ધર્મ પ્રગટ થાય

છે અને તેની રોમે રોમ રસાત્મક બ્રહ્માંડ રૂપ
થઈ જાય છે. ગ્રિવિધ તાપ નિવારણ કરી પુષ્ટિરસ
આપવાનો સંયોગ કરે છે. આમ જે ભક્ત ચરણ
ચિન્હ કુમલના ગુણગાન મુખથી કરશે તેને શ્રી
યમુનાજી પુષ્ટિફુલ આપશે જેમાં ભક્તના હૃદયમાં
પ્રીત ઉપજાવી હૈન્યરસનું દાન કરશે. માટે આ
ચિન્હ હૃદયમાં ધારણ કરી લેવું જેનાથી
સર્વાત્મભાવની સિદ્ધિ મળશે આગાળ જતાં પુષ્ટિ
રસનો અનુભવ થશે. શ્રી વલ્લભના ચરણ કુમલનો
આશ્રય કરવાથી દશે મર્મનું મુલ મળે છે. શ્રી
ગ્રજાગાનાઓએ શ્રી વલ્લભચરણ કુમલનો આશ્રય
કર્યો તેના પરિણામે તેમને શ્રી ગોકુલના ભૂપ શ્રી
ઠાકોરજી ફલરૂપે પ્રાપ્ત થયા હતા.

શ્રી દક્ષિણા ચરણ બીજું ચિન્હ “વજ”

હૈવી જીવના સઘળા પાપાદિક એકાદશ ધંદ્રિયોના
દોષરૂપ કામને તથા વિપ્રયોગ દશામાં કામની પીડાનું
દુઃખ હોય તેને મૂળથી છેદી દૂર કરવાનું સામર્થ્ય વજ
ચિન્હમાં છે. ભક્તોની કામ વ્યાધિને દૂર કરી શ્રી
પ્રભુનો સંગમ કરાવી રસથી પૂર્ણ કરે છે. ભૂતલ સંબંધી
ભક્તોના પ્રતિબંધ સમૂહ દૂર કરવામાં વજનું મુખ્ય
કાર્ય છે. ભક્તોના ત્રિવિધ પ્રકારના અનિષ્ટોને દૂર
કરી પ્રભુનો નિત્યસંબંધ કરાવી અખંડ રસાનુભવ
કરાવવા શ્રી વલ્લભ પ્રભુએ ચરણકુમલમાં વજ ચિન્હ
ધારण કર્યું છે.

ભક્તનું હૃદય વજ જેવું સખ્ત હોવાથી તેને કોમલ
બનાવવાના હેતુથી શ્રી વલ્લભે પોતાના ચરણ કુમલમાં
વજનું ચિન્હ મૂક્યું છે. જેને કારણે ભક્ત તેને ધારણ
કરતાં સખ્ત હૃદય નરમ થાય છે અને તેમાં ભાવનું

રક્ષણ હૃદયમાં સુરક્ષિત રહે છે. હૃદયમાં દૈન્યરૂપી ખાડો શ્રી વલ્લભ દ્વારા થતાં ભાવરસ ખૂબ જ વધીને જળવાઈ રહે છે. પરિણામે કલીયુગમાં વ્યાપેલા માયાવાદના સર્વ ધર્માનું હરણ કરી ભાવને હૃદયમાં વજની જેમ જડશે જેમાંથી લીલા પ્રગટ થશે અને ભક્તોના તનના મિવિધ તાપોનું હરણ થઈ જાય છે. આવા શ્રી વલ્લભાધીશના ચરણ કુમલ શ્રી ગિરીરાજ પર પડવાથી ગિરીરાજજી પણ આપોઆપ કોમલ થઈ ગયા... ભક્તોને સ્વતંત્રભક્તિનું દાન કરી દટ વજ જેવા સ્વરૂપનું રૂપ આપે છે.

શ્રી દક્ષિણ ચરણ “ગદા” શ્રીજુ ચિન્હ

શરણે આવેલા ભક્તોની મતિ શ્રી મહાપ્રભુજીના ચરણ કુમલમાં સ્થિર રહેવાથી તેની ક્યારેય અધોગતિ થતી નથી. આ ભાવને જણાવવા માટે શ્રી વલ્લભે પોતાના ચરણમાં ઉંચે ગદાધારણ કરી છે તેમજ આ ગદા સમસ્ત શ્રી સ્વામિનીજીઓના હસ્તકમલનું આધિકૈવિક સ્વરૂપ છે.

ગાદા ચિન્હનું ધ્યાન કરવાથી શ્રી મહાપ્રભુજીના સ્વરૂપ
આનંદનું દાનથાય છે તેમજ ભક્તોના દુષ્ટ સ્વભાવનું
હરણ કરે છે. શ્રી વલ્લભના ચરણ જ્યાં જ્યાં પદ્ધારે
ત્યાં સર્વેના દોષનું નિવારણ કરે છે અને ભક્તોના
સકલ મનોરથોની સિદ્ધિ થાય છે. અસુરોનો નાશ
કરી માયાવાદનો ચુરે ચુરો કરે છે. આમ શાશ્વતનો
સંહાર ગાદાથી થતાં દોષો ભક્તો પાસે આવી શકતા
નથી. પુષ્ટિ ભક્તિમાં મોટો શાશ્વત માયાદલ છે અને
અહંકાર તેનાથી પણ અધિક છે તેનો ગાદાના ચિન્હથી
સંહાર કરે છે ત્યારે મનમાંથી તેનો અહંકાર જતાં
પુષ્ટિમાં જીવની સ્થિતિ થાય છે. પાંચ પર્વ અવિધાઓનું
અજ્ઞાન ખૂબ જ ભારે છે તેનો પણ હૃદયમાં ગાદાનું
ચિન્હ ધારણ કરનારને તે અજ્ઞાન દૂર કરી દેશે.
આમ ગાદા પુષ્ટિ ફુલરૂપ હોવાથી તેનું સ્મરણ સુખેથી
જે ગાશો તેના દોષો સર્વે નિવૃત્ત થતા ગાદાનો પ્રભાવ
જે હૃદયમાં ધરનારના સ્વભાવનો વિજય થાય છે.

શ્રી દક્ષિણ ચરણા “પતાકા” ચોથુ ચિન્હ

પુષ્ટિમાર્ગમાં પતાકા મંગાલરૂપ છે તેમજ પુષ્ટિ પૂજા સાહિત્યમાં તેની મુખ્યતા છે. શ્રી ગોવર્ધનની પુષ્ટિપૂજા થાય છે ત્યારે સૌ પ્રથમ પતાકાને શણગારવામાં આવે છે. પતાકાના દર્શાન થતા તૂરત જ ભક્તોના હૃદયમાં આનંદની હેલી ચાલે છે અને તે ઉરમાં ન સમાય તેવું આલ્હાદક બને છે. પતાકાના દર્શાન થતાની સાથે જ ભક્તાને દર વિશ્વાસ બેસે છે કે હવે અવશ્ય પ્રભુ પદ્મારશો જ. આનો ભાવ ખૂબ જ રસમય બનવાથી પ્રભુ પણ ભક્તાની પાછળ પાછળ ફરે છે તેથી આ ચિન્હ હૃદયમાં ધારણ કરી તત્ત સુખ પ્રાપ્તિ કરવી.

શ્રી દક્ષિણ ચરણા “તોરણા” પાંચમુ ચિન્હ

આ તોરણા ઉદ્દીપન ભાવરૂપ છે. ઉત્સવો આવે ત્યારે મંદિર - નિર્કુંજમાં બાધ્યા જાય છે. જે ભક્તોને સૂચન કરે છે કે આજે ઉત્સવ છે. જે દેહ શુદ્ધિ

મોટાતીથોથી મળવી મુશકેલ છે તે આ ચરણ
 કમલમાં રહેલ તોરણ ચિન્હથી સહજતાથી પ્રાપ્ત
 થાય છે. વિરહ અવસ્થામાં આ ચરણ ચિન્હની
 ભાવના કરવાથી અન્ય ભાવરૂપી અશુદ્ધિને તુરત
 સુપર્ણાતાથી નિવૃત્ત કરી શ્રી વલ્લભપ્રભુજી શ્રી
 સ્વામિનીજી સ્વરૂપે અગાર ભગવદ્ સ્વરૂપે ભાવાત્મક
 પ્રાગાટ્ય થતાં પોતાનો સ્વરૂપ આનંદ દાન કરે
 છે. આવી તોરણ ચિન્હની ભાવના સૂચક છે.
 અનન્ય પતિભાવ ભક્તિને જ આ દુર્લભાંધિ સરોરૂ
 સેવન કરવાનું સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. સ્વરૂપ
 આશક્તિની દટ્તા માટે આ ચરણ કમલ ચિન્હ
 હૃદયમાં ધારણ કરવા સમાન છે. સ્વરૂપ આશક્તિ
 વધે ત્યારે જ પુષ્ટિપ્રભુનો નિરવધિ આનંદ આપણા
 અનુભવમાં આવી શકે.

શ્રી દક્ષિણ ચરણ “સુખદવલી” છંદું ચિન્હ
 સુખદ વલી સર્વોત્તમ સ્તોત્રના નામ “પ્રતિક્ષણ

નિકુંજસ્થ લીલા રસ સુપૂર્ણિત” નામના ભાવરૂપ નૌતન
લીલારસથી ભરેલી અનેક લીલા સ્વરૂપથી ઝુલી ફાલેલી
આ સુખદવલી છે. જે શ્રી વલ્લભાધીશના સંગમનું
મહાસુખ સમાન છે. આ સુખદવલી અન્તરંગત જે
રસાનુભવ છે તે કેવળ નિવેદિત રસિક ભક્તો જ
કરી શકે છે. બીજાઓના ભાગ્યમાં નથી. શ્રી વલ્લભ
આશ્રિત કૃષ્ણાભક્તોને જેના પર શ્રી વલ્લભ કૃપા કરે
તેઓને જ જાણી શકવા યોગ્ય છે. આપશ્રીની જેની
ઉપર કૃપા છે તેને જ તાપભાવનું દાન કરી રસ લીલા
યોગ્ય દેણ પ્રાણ દીનિદ્રાય અંત:કરણમાં સર્વાત્મભાવ
સિદ્ધ કરાવી લીલામાં પ્રવેશ કરાવે છે. અનંત
યુગલોના રમણ વિહાર રસથી પુરિત સુખદવલી છે
તેથી અનિર્વચનીય છે અને અષ્ટસિદ્ધિ દાતા છે.
આ ચિન્હ ધારण કરવાથી લીલાધામથી પતન થવા દેતું
નથી. કેમકે શ્રી વલ્લભ ચરણ કમલમાં જીવની બુદ્ધિ
હોય તેમની ક્યારેય અધોગતિ થતી નથી તેમજ આ

ચિન્હ ધારણ કરનારને સ્વતંત્રપુષ્ટિ ભક્તિમાં પ્રવેશ કરાવે છે અને વજની લીલાઓનું અમૃત રસ છે તે ઉદ્વર્તેખામાં સોહાયેલું છે જે કાલકર્મનું બંધન છોડાવનાર છે અને મનના સર્વે મનોરથ સિદ્ધ કરાવનાર છે.

શ્રી દક્ષિણ ચરણ સાતમુ ચિન્હ “ધનુષ”

આ ચિન્હ ધારણ કરનાર ભક્ત કાલ માયાથી નિર્ભય થાય છે. તેમજ સ્વરૂપાનંદનું દાન થતા સકલ મનોરથની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. વિના પ્રયત્ને શ્રી ઠાકોરજી હૃદયમાં પદ્મારે છે અને વિવિધ તાપની નિવૃત્તિ કરે છે. ભક્તૌના દ્રેષ્ટીઓને પ્રભુ જતાવી દેતા હોવાથી ભૂલથી પણ તેઓ પોતાના ભક્ત પર દ્રેષ્ટભાવ કરતાં નથી. શ્રી મહાપ્રભુજીના ચરણ કમલ આધિકૈવિક ભૂમિરૂપ, લીલાધામરૂપ છે તેથી ભક્ત તેમના ચરણ કમલનો આશ્રય કરે તેને લીલાધામનો આશ્રય સિદ્ધ થઈ લીલાધામમાં જ નિવાસ થાય છે તેથી શ્રી વલ્લભના

ચરણ કુમલનો આશ્રય પરમ પુરુષાર્થ રૂપ જાણાવો.
જેવી રીતે ધનુષ શાશ્વતનો સંહાર કરાવવાવાળો છે તેવી
રીતે ભગવદ્ભાવ અતિરિક્ત આસુરભાવનો નાશ
કરીને સર્વાત્મભાવ સિદ્ધ કરે છે અને સર્વાત્મભાવ
સિદ્ધ થવાથી લીલાધામમાં પ્રવેશ થાય છે.

શ્રી વામ ચરણ આઠમું ચિંહ “ધ્વજ”

આ ચિંહ પ્રભુ શ્રી વલ્લભાધીશના ચરણ કુમલમાં વિરાજુ
લીલાધામસ્થ તથા ભૂતલસ્થ પરિકરને નિર્ભયતાનું દાન
કરે છે અને તેઓને મહારસની પ્રાણિમાં કોઈ અંતરાય
આવતો નથી. પ્રભુના વિયોગારૂપી દુઃખને શ્રી વલ્લભના
ચરણ ચિંહ ધ્વજના આશ્રયથી દૂર કરે છે. ભક્તોના
આધ્યાત્મિક પ્રતિબંધ દૂર કરવામાં તેનો વિનિયોગ હોવાથી
ભક્તોને તત્સુખી પ્રેમ રસનું દાન કરી પ્રભુનો સંગમ
કરાવીને નિર્ભય કરે છે. મંગલ કાર્ય, જન્મ ઉત્સવ,
પૂજા તેમજ મંદિરમાં શિખરે ધ્વજનું સ્થાન રહેવાથી
શ્રી ઠાકોરજીએ પણ ગોપીજીનોના પ્રેમરૂપ ધ્વજને

પોતાના શ્રીમરસ્તક પર મંદિર શિખર પર સ્થાન આપેલ
હોવાથી તે ભાવને કારણે ભક્તના હૃદયમાં પ્રેમ પ્રગાટ
થતાં તેમના હૃદયનો તાપ હરી તેના સકલ કાર્ય સિદ્ધ
ધ્વજના આશ્રયે કરીને થશે તેથી ચરણસ્થ ધ્વજનું
ચિન્હ હૃદયમાં ધારણ કરવું.

શ્રી વામ ચરણ નવમું ચિન્હ “અંકુશ”

અંકુશ ચિન્હ નિરોધની સિદ્ધિ માટે છે. પુષ્ટિ ભક્તિ
માર્ગમાં એકાદશ ઈન્દ્રીઓનો નિરોધ પ્રભુના સ્વરૂપમાં
થાય તે ફુલ છે. તેથી ભક્તના મનરૂપી મદોન્મત
નિરંકુશ હાથીને વશ કરી નિરોધનું દાન કરવા માટે
અંકુશનું ચિન્હ શ્રી વલ્લભાધીશે વામ ચરણમાં ધારણ
કર્યું છે. આને કારણે પંચ પર્વા અવિધા દૂર કરી મન
જુતી લઇ દીનતા (દૈન્ય) અને દાસ્ત્યભાવનું દાન કરાયે
છે. દીનતા અને દાસ્ત્ય ભાવશ્રી વલ્લભ ચરણ કુમલમાં
જ નિવાસ કરતા હોઈ અંકુશ ચિન્હના આશ્રયદાતાને
તુરત જ દાન થાય છે અને ભક્તોના સર્વ મનોરથોની

સ્વયં શ્રી મહાપ્રભુજી કરે છે અને શ્રી મુખ
વિયોગાનિન ૩૫ મહાકળનું દાન કરે છે અને
આપશ્રીની મૂળલીલામાં પ્રવેશ કરાવે છે.

શ્રી વામ ચરણ દશમું ચિન્હ “મીન”

મીન અત્યંત ચંચલ છે. તે જેવી રીતે પાણીમાં રહે છે
તેવી રીતે શ્રી ગોવર્ધનધર સકલ વજમાં નેત્ર કટાક્ષાના
બલથી બધી જ વ્રજાગનાઓને મોહી લીધી તેથી શ્રી
ગોવર્ધન નાથજીના નેત્રરૂપી મીનને જીતીને શ્રી
મહાપ્રભુજી આ મીનને પોતાના ચરણકુમલમાં ધારણ
કરી લીધી હોઇ તેના આશ્રયથી શ્રીજીને આનંદ છે
તેથી આ મીન ચિન્હના આશ્રયથી ભક્તોને
સ્વરૂપાનંદનો અનુભવ થાય છે. જેવી રીતે મીન ચંચલ
છે તેવી રીતે મન પણ ચંચલ છે તેથી ચારેકોરથી
સકર્ષણ કરી સ્વરૂપ ધ્યાન કરવાથી સ્થિર રહે તેથી
ભક્તજીન મનની ચંચલતા છોડીને ચરણ કુમલનું ધ્યાન
કરે જેમાં જ્યાં પ્રેમ છે ત્યાં મીન રહે છે અને આપશ્રીના

યુગાલ ચરણ કુમલમાં જે નિરવધિ રસ છે તેનો અનુભવ
કરવા માટે મનની સ્થિરતા યુગાલ ચરણ કુમલના
આશ્રયથી થાય. શુદ્ધ પ્રેમ વિનાના હૃદયમાં આપના
ચરણ કુમલ સ્થિર રહે નહીં કારણ કે કુમલ છે તે
જલમાં જ પ્રગાટ થાય છે તેથી જે ભક્તનું હૃદય સરોવર
પ્રેમ જલથી ભરેલ હોય તેમાં જ શ્રી વલ્લભાધીશના
ચરણ કુમલ પ્રગાટ થાય છે. આ પ્રકારનું બોધ વિશેષ
કરીને મીન ચિન્હ કરે છે. તેથી પુષ્ટિમાર્ગમાં જે જીવ
શારણો છે તેને આ ચરણ ચિન્હ મીન હૃદયમાં ધારણ
કરવું જોઈએ. ચરણનો સંબંધ જલ સાથે થતાં જલ
ચરણામૃત બને છે જે સુધાનું પાન કરાવનાર બને છે
તે આનંદ રસથી ભરેલું હોવાથી સર્વે ભક્તો તેનો
ભોગ કરે છે તેથી જ ભક્તજનોના મન આ ચરણો
જાય છે છતાં અમૃત પાન પીતા કદી તૃપ્ત થતા જ નથી
જેવી રીતે મીન પાણી વિના તરફડે છે અને પાણીનો
આશ્રય હુંમેશા શોધે છે.

શ્રી વામ ચરણ અગિયારમુ ચિન્હ “સુદર્શન ચક્ર”
આમ જોઈએ તો સુદર્શન ચક્રજી શ્રીજીના મંદિરમાં
ધ્વજની પાસે બિરાજે છે તે જ ચક્ર અહીં શ્રી વલલભ
પ્રભુના ચરણ કુમલમાં બિરાજે છે. જેથી શ્રીજીને આ
ચરણથી નિત્ય સંબંધ છે. આ રીતે સુદર્શનજીનું ધ્યાન
એક ચિંતા ધારण કરે તો ભગવદીય પણું પ્રાપ્ત થાય. શ્રી
સુદર્શનજી શ્રી સ્વામિનીજીના કંકણ ઇપ હોવાથી શ્રી
ગોવર્ધનધર પ્રભુ શ્રી હૃષ્ટતમાં રાખે છે. ધર્મ રક્ષાર્થ ચક્ર
હોવાથી હંમેશા હાથમાં ધારણ કરેલ છે જેના કારણે
બધા જ દેવો, ઈન્દ્ર, બ્રહ્મા, મહાદેવ વિગોરે ભય પામી
આડા. અનુસાર રાત દિવસ સમગ્ર સૂછિ કાર્યોમાં સ્વ
સ્વ ધર્માનુસાર દેવત્વ સેવી રહ્યા છે અને તેવી જ રીતે
શ્રી વલલભ પોતાના ચરણોમાં ચક્ર રાખતા શ્રીજી તથા
શ્રી સ્વામિનીજી તથા લીલા પરીકર સર્વેને પોતાના વશમાં
રાખે છે તેમજ શ્રી વલલભ સંબંધ વિના કોઈ વિહાર
ચાલતો જ નથી અને શ્રી ખારીજીને માન દૂર કરવા

સમયે શ્રી ઠાકોરજી પણ આ ચકને આદર આપે છે તેથી
ખ્યારીજીનું મન ફરે છે તેઓ તુરત જ માનને છોડીન
પ્રભુને મળી પરમ નૂતન પ્રિત પ્રગટ કરે છે તેથી આનો
આશ્રય કરે તો ભગવદ્ભાવ ઉત્પણ થાય અને સેવામાં
મન લાગે છે. ભક્તની ચારે દિશામાંથી રક્ષા કરે છે
અને દુષ્ટનો નાશ કરે છે. સુદર્શનજીનું કાર્ય આધિકૃતિક
સ્વરૂપથી લીલાધામમાં સંયોગમાંથી વિયોગ અનુભવમાં
મનને ફેરવવું અને માનસિક ભાવને ફેરવીને
સંયોગાનુભવ કરાવવો તેમજ વિયોગ દશામાં રક્ષણ
કરવું તેથી જ સુદર્શન ચક મહાપ્રભજી પોતાના ચરણ
કુમલમાં ધરી ભક્તના સકલ વિરહ દુઃખ દૂર કરી
સુખદાન કરે છે તેથી શ્રી વલ્લભના ચરણ કુમલનો
આશ્રય કરી જે જીવ સેવા સ્મરણથી તેમની સન્મુખતામાં
તત્પર રહેશે તેમને કોઈ પણ પ્રકારની ચિંતા રહેશે નહીં.

શ્રી વામ ચરણ બારમુ ચિન્હ “અષ્ટદલ”

પુષ્ટિમાર્ગીય અષ્ટવિધ ઐશ્વર્યની પ્રાપ્તિમાં બીજા કોઈ

સાધનની અપેક્ષા રહેતી નથી. ફક્ત શ્રી વલભાધીશના
ચરણ કુમલમાં ધારણ કરેલ અષ્ટદળ ચિન્હના
ચિન્તવનથી તથા આપના યશોગાનથી અષ્ટવિધ
ઔશ્ચર્યની પ્રાણિ થઈ જાય છે અથવા અષ્ટવિધ ઔશ્ચર્ય
સહિત શ્રી વલભ પ્રભુ જીવોને વશ થઈને રહે છે.
આપશ્રીના ચરણ કુમલમાં ધારણ કરેલ અષ્ટદળના
ચિન્હનનું આધિદૈવિક સ્વરૂપ રસાત્મક અષ્ટવિધ
ઔશ્ચર્યનું છે જે શ્રી યમુનાજીને તેમના પિતા શ્રી
વલભભાનુએ દાન કર્યું છે તે અષ્ટવિધ ઔશ્ચર્ય
રસાત્મક અષ્ટ સિદ્ધિરૂપ છે જેનું નિરૂપણ યમુનાષ્ટકમાં
શ્રી મહાપ્રભુજીએ કરે છે કે (૧) સાક્ષાત સેવા ઉપયોગી
દેહનું દાન (૨) રસાત્મક ધામની દિવ્ય લીલા
અવલોકનનું દાન (૩) તેના રસાનુભવનું દાન (૪)
સર્વાત્મભાવનું દાન (જે દાન અદેય છે જેમાં રસાત્મક
વિલાસની પરમ અવધિ છે). (૫) ભગવાન પૂર્ણ
પુરુષોત્તમને વશ કરે તેવા નિર્ગુણ પ્રેમનું દાન

(૬) પ્રભુને પ્રિય થવું તથા પ્રભુની પ્રત્યેક કણો પ્રકટ થવાવાળી ગૂટ-રસાનુભવની ઈચ્છાને સમજી શકે તેવી સર્વજ્ઞતાનું દાન (૭) સ્વામિના અનન્ય લીલા પરિકરમાં ભક્તિનું દાન કરી શકે તેવા સામર્થ્યનું દાન (૮) ભગવાન રમણ પ્રેષ્ઠની રમણ ઈચ્છાને પોષણ કરી શકે તેવા સામર્થ્યનું દાન. આવા આઠ પ્રકારના દાન શ્રી વલ્લભ ચરણસ્થ અષ્ટદલના ચિન્તન માત્રથી થાય છે તે કણ માત્રમાં પોતાના અંગીકૃત સ્વકીયોને કરુણા કરવામાં સમર્થ છે. અષ્ટદલનો ભાવ અષ્ટકોણ પ્રમાણે અષ્ટ પ્રહર સેવા કહી છે. જે કરતાં ભક્તિને વિપ્રયોગ અને સંયોગ ઉભય રીતે મનમાં પ્રાપ્ત થાય છે જેમાં ચાર પ્રહર સંયોગ સ્વરૂપબહાર પ્રકટ સેવા મળે છે અને અવસરમાં વિપ્રયોગમાં સ્થિત થઈ સ્મરણમાં ચિંતને વારે છે. આમ, આ આઠ રસાત્મક લીલાના ભાવોનું જે ધ્યાન કરે અને મોટેથી ગાય છે તેના હૃદયમાં અષ્ટ સિદ્ધી બિરાજી તેના માથા ઉપર ચરણ રેણું હંમેશા ગાજે છે.

શ્રી વામ ચરણ તેરમુ ચિન્હ “કમલ”

આ કમલ ચિન્હ શ્રી સ્વામિની ભાવાત્મક છે તેથી તે કમલ સર્વના આધારારંપ છે. સ્વામિની ભાવાત્મક સ્વરૂપથી બધાના આધાર (આલંબન) રૂપથી લીલા પરિકર સમસ્તમાં વ્યાપક છે તેવા ચરણમાં કમલનું ચિન્હ ધારણ કરી મહાપ્રભુજી પુષ્ટિજનોને જણાવી રહ્યા છે કે -

“વ્યાપી રહ્યો સબ જનન મેં જ્યો લો દમલા અંશ ત્યાં લો શ્રી મહાપ્રભુ ન કો દાન દેત નિજવંશ”

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે કમલનું ચિન્હ મૂળ સ્વામિની ભાવાત્મક છે અને પ્રભુની જેમ બધાની આત્મારંપ છે તેથી સર્વાત્મા તરીકે ઓળખાય છે. તેવી રીતે મૂળ સ્વામિનીજી જ સર્વની આત્મારંપથી સર્વાત્મક બધી જ લીલા પરિકરમાં બિરાજે છે. જેની શ્રી વલલભ ચરણ કમલમાં રતિ છે તેને જ ફૃષ્ણાધરા મૃતાસ્વાદ પ્રાપ્ત થાય છે. જ્યારે અન્યને શ્રી ઠાકોરજી સ્વયં જ આ

કમલ ચિન્હ ધારણાનો હેતુ જણાવે છે કે ‘મારી ગતિ જ એક કૃષ્ણાધરા મૃતા સ્વાદમાં જ છે તેથી તો કહ્યું છે કે રાધા અધર સુધા વિના, પિયુને બીજુ તે કંઈ નવ ભાવેજુ’ અને ઠાકોરજીના હસ્તકમલ, ચરણકમલ, નેગકમલ, મુંખકમલ, હૃદયકમલ, નાભી કમલના આશ્રય વિના આપશ્રી ઠાકોરજી સ્વયં સ્વરૂપાનંદનું દાન કરતા નથી. શ્રી વલ્લભ પ્રભુના સ્વામીની ભાવાંશથી જ ભગવદ્ પ્રાણિ થાય છે. કમલ શીતલ હોવાથી શ્રીજીના વિરહ તાપનું હરણ કરે છે. પ્રિયા પ્રિયતમનો સ્ફૂર્તેલ સર્વ પ્રેમામૃતરૂપી રસ શ્રી મહાપ્રભુજીના ચરણ કમલ ચિન્હમાં રહેલ છે. તેથી જે કોઇ આનું ચિંત્યન કરે તેને શ્રી વલ્લભની કૃપાથી કૃષ્ણપ્રેમામૃત રસની પ્રાણિ અવશ્ય થાય છે જ. તેમજ વિરહાત્મક રસથી પણ પૂર્ણ હોવાથી વિરહનું દાન પણ આચરण કમલની ભાવના સતત કરવાથી ભક્તને થાય છે. પુષ્ટિ સૂષ્ટિનો સમગ્ર ભયનું હરણ આ

ચિન્હથી થાય છે. શ્રી મહાપ્રભુજીના દક્ષિણ ચરણનું કમલ ચિન્હ સંયોગરસનું અનુમાન કરાવે છે જ્યારે વામ ચરણનું કમલ ચિન્હ વિપ્રયોગ રસનું દાન કરે છે. આમ બંને મળીને શ્રુત્ંગાર રસ પૂર્ણતાનું દાન કરે છે. ત્રિવિધ તાપોનું હરણ કરી ભક્તોના મનોરથો પૂર્ણ કરે છે.

શ્રી વામ ચરણ ચૌદમુ ચિન્હ “કુંભ”

આ પીયૂષ (અમૃત) કુંભ છે. અહીં સરસતાની સિદ્ધિ છે. નીરસજનોને આ કુંભગત પીયૂષ પાન દુર્લભ છે, એના ધ્યાનકર્તાને અમંગલની સંભાવના નથી. આ આપશ્રીના ચરણ કમલને તથા ચિન્હગત ભાવને આપ સ્વયં કૃપા કરી દાન કરે ત્યારે કુંભગત પીયૂષ પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી જેના અર્થે આપશ્રી ભૂતલ પર પ્રગટ થયા છે તેવા વિરહી રસિક દૈવી જીવોના વગર અન્ય માટે કુંભગત પીયૂષ દુર્લભ જણાવો. કારણ સ્વત: સિદ્ધ થયેલ પીયૂષ આ કુંભમાં છે તેથી અન્ય જીવનો

આપના ચરણ કુમલની નિકટતાનો પણ સંભવ નથી
તો પિયુધ પાન કેવી રીતે થાય. નિજજનોને તો
વચનામૃતથી પૂર્ણ કરે છે તેમ કહીને સુધાદાન કરે
છે. જેને અધરામૃતનું પાન કરાવવું છે તેને જ પોતાની
નિગુઢતમ વાણીના અર્થની સ્ફૂરણા થાય છે જ્યારે
અન્યને તો સાંભળ્યા છતાં અર્થની પ્રાપ્તિ ન કરી શકે.
શ્રી વલલબે શ્રી ભાગવતનું મંથન કર્યું તેમાંથી જે
પીયુધ નીકળ્યું તે પીયુધનું સ્વતઃ સિદ્ધ સ્વરૂપ આ
કુંભગાત પીયુધ છે તે શ્રી મહાપ્રભુજીના ચરણ કુમલ
ચિંહ કુંભનું ધ્યાન કરવાથી પ્રાપ્ત થાય છે.

શ્રી વલલબ વિરહાનલના ચરણ કુમલના મુલ સુધી તો
તે જ ભક્તો પહોંચી શકે છે કે જે જનો વલલબ
વિરહાનની કુંજમાંથી બીજાર્યા છે અને આપના સ્વરૂપ
માધુરીના સ્વાદને જે લોકોએ પહેલાં અનુભવેલ છે
તેજ જન ત્યાં આપના મુળ સુધા સ્વરૂપના ચરણ મુલમાં
પહોંચી શકે છે. તેઓને કરણાસાગર શ્રી વલલબ

સંયોગ દળોના લીલા સાગારોમાં અટકવા દેતા નથી.
પોતાના સ્વરૂપાનંદમાં અખંડ રસાનુભવ કરાવે છે.
આમ શ્રી વલ્લભે જે દૈવીજીવોને શરણે લીધા તેમને
પોતાના ચરણ કુમલ સેવ્ય કરી આપ્યા તેઓને નવધા
ભક્તિનું દાન આપી પ્રેમલક્ષણા ભક્તિને તેઓ પ્રાપ્ત
થાય છે. કુંભની અંદર મહારસ પીયૂષ ભરીને પાન
કરાવી, કુંભનો દ્રટ આશ્રય કરાવી જીવોના અંગે
અંગાને પુષ્ટિ રસમયમાં તરબોળ કરી ભક્તો ઉપર
શ્રી વલ્લભે ફૂપા જ કરી છે.

શ્રી વામ ચરણ પંદરમુ ચિન્હ “યવ”

ગ્રિતિયાત્મક સ્વરૂપ શ્રી વલ્લભે પોતાનુ અતિશય
કિર્તિમાન પણુ પ્રસિદ્ધ કરવા માટે યવ ચિન્હને ચરણ
કુમલમાં ધારણ કર્યું છે. નવરાત્રિમાં નવ પ્રકારના
સાધનો ભક્ત નવદિવસ સુધી (નવ વિલાસ) કરી
પોતાના ભાવની સામગ્રી શ્રુંગાર અંગીકાર કરાવી
દશોરાના દિવસે ૧૦ જવારા શ્રી ઠાકોરજીના શ્રીમદ્તતક

પર ધરાવી એમ જતાવે છે કે જે શ્રી સ્વામિનીજુ તથા
શ્રી મહાપ્રભુજુના ચરણમાં યવ ચિન્હ છે તેના ભાવથી
ધરાવાય છે તેમાં એવો ભાવ છે કે દશ પ્રકારની
ભક્તિ ચરણમાંથી પ્રગાટ થઈ છે. શ્રી મહાપ્રભુજુના
ચરણમાં દશ આંગળી છે તે ભાવથી શ્રી ઠાકોરજુના
શ્રી મર્સ્તક પર ધરી દશો પ્રકારની ભક્તિ નિકુંજ સંબંધી
પુષ્ટિરસ રૂપ આપી તેથી પ્રભુ પ્રસંગ થઈને જવારા
ધરેલા શ્રી મર્સ્તક પર ધારણ કરે છે. યવ બધા જ
અજ્ઞાનો આધિકૈવિક સ્વરૂપ છે જેમ ભૌતિક અજ્ઞાથી
ભૌતિક દેહનો નિર્વાહ થાય છે તેમ લીલાધામમાં
આધિકૈવિક સૃષ્ટિના આધિકૈવિક દેહનો નિર્વાહ
પ્રેમબીજ થાય છે. આ પ્રેમ ભક્તિરૂપી અલોકિક ધાનનો
રાજ યવ છે. આ યવ ચિન્હમાંથી પ્રેમ પ્રગાટ થાય છે
અને આમ કરીને બધાનો લીલાધામમાં નિર્વાહ થાય
�ે. સર્વાત્મભાવવાળા ભક્તોને પ્રાણ સ્મર આશા વિગેરે
બધું જ આત્મારૂપ પ્રભુથી પ્રાપ્ત થાય છે તેથી પ્રેમરૂપી

અમૃતથી અજર અમર દેહ અલૌકિક લીલા ધામસ્થ
પરિકરનો બને છે તેમ જણાવું તેથી શ્રી વલ્લભ પ્રભુની
કિર્તિનો લીલાધામમાં પણ પ્રકાશ કરી રહી છે. પુરો
લીલા પરિકર સુધા (પ્રેમ) સ્વરૂપ શ્રી વલ્લભનું જ
યશોગાન કરે છે. યજામાં યવનો જ હોમ થાય છે
તેનાથી સત્યગુણ ઉદ્ય થાય છે. મન શુદ્ધ થઇ જાય
છે અને સ્વતંત્ર ભક્તિ-પ્રેમ લક્ષણા (નિર્ગુણ) પ્રાપ્ત
થાય છે. આ જણાવવા માટે શ્રી વલ્લભ સર્કેદ ધોતી
ઉપરણા પોતાના શ્રીઅંગ પર ધરે છે.

આમ શ્રી વલ્લભના ચરણ કુમલમાં યવનું જે ચિન્હ
મહાકિર્તિમાન છે તે જાણો તેના હૃદયમાં લીલા-પરિકર
સહિત પ્રભુ પદ્ધારે છે. કૃપા કરી ભક્તિનું દાન કરે છે
જે દશ પ્રકારની ભક્તિ તરીકે ઓળખાય છે. પરિણામે
જુવ નિકુંજના દ્વારે પહોંચી શકે છે. કાય ન થાય
તેવો અલૌકિક અમૃત રસ સદાય પીવે છે. આમ, પ્રભુ
વશ કરવાનું આ ચરણ કુમલ યવ સિવાય બીજું કોઈ
જ સાધન નથી.